

**Evald Bundgård Iversen,
Bjarne Ibsen og
Jørn Hansen (red.)**

Idrættens og civilsamfundets

knaster

**Kritiske
samfundsvidenskabelige
analyser**

SYDDANSK UNIVERSITETSFORLAG

Evald Bundgård Iversen,
Bjarne Ibsen og Jørn Hansen (red.)

Idrættens og civilsamfundets knaster

Kritiske samfundsvidenskabelige analyser

Syddansk Universitetsforlag 2024

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2024

Sats: Tarm Bogtryk

Omslag: Dorthe Møller

Omslagsfoto: Colourbox

ISBN 978-87-408-3548-9

Udgivet med støtte fra: Center for forskning i Idræt, Sundhed og
Civilsamfund; Forskningsenheden Active Living samt Institut for Idræt
og Biomekanik på Syddansk Universitet.

Publikationen er fagfællebedømt.

Find kontaktoplysningerne til ansatte ved Center for forskning i Idræt,
Sundhed og Civilsamfund på: www.sdu.dk/cisc.

Publikation er 'open source' og kan frit downloades fra universitypress.dk.

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden mangfoldiggørelse af
denne bog er kun tilladt med forlagets tilladelse eller ifølge overenskomst
med Copy-Dan.

Syddansk Universitetsforlag

Campusvej 55

5230 Odense M

Tlf. 6615 7999

www.universitypress.dk

Social ulighed i sundhed og idrætsdeltagelse

Den sociale ulighed i sundhed finder man bl.a. blandt udviklingshæmmede. CISC har for nyligt undersøgt projektet HandiLeg, som lykkedes med gennem leg at skabe mere fysisk aktivitet og trivsel blandt udviklingshæmmede på bo-steder.

Fotograf: Lise Specht Pedersen.

Den omvendte ulighed i idræts- og motionsdeltagelse

Zakarias Engell, Eva Berthelsen Schmidt* og Karsten Elmoose-Østerlund
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet
Delt førsteforfatterskab

Abstract

Danmark anses som et af de mest lige lande i verden, og også i idrætten er det idealet, at alle skal have lige adgang. I praksis ses der dog store sociale uligheder i idræts- og motionsdeltagelsen, hvilket har sundhedsmæssige konsekvenser for den enkelte og samfundet. Ved hjælp af en landsdækkende tværsnitsundersøgelse søger denne undersøgelse at identificere bevægelsesaktiviteter og organisationsformer med en 'omvendt ulighed' i deltagelsesmønstret, dvs. hvor sandsynligheden for deltagelse er enten lige så stor eller større for syv udvalgte sociale grupper, som typisk er mindre idræts- og motionsaktive. De syv grupper er: indvandrere og efterkommere med vestlig oprindelse eller ikke-vestlig oprindelse, konthjælpsmodtagere, førtidspensionister og personer med en psykisk lidelse, en fysisk funktionsnedsættelse eller en kognitiv funktionsnedsættelse. Valget af de sociale grupper er baseret på eksisterende viden om ulighed i idræts- og motionsdeltagelse samt Pierre Bourdieus beskrivelse

af, hvordan menneskers baggrund og erfaringer – 'habitus' – er afgørende for deres valg i livet, herunder i relation til idræts- og motionsdeltagelse. Datagrundlaget er en spørgeskemaundersøgelse fra 2020 med svar fra 163.000 voksne danskere (15+ år) om deres bevægelsesvaner. Analyserne bekræfter, at selv om de syv sociale grupper generelt er mindre idræts- og motionsaktive, så er der aktiviteter og organisationsformer med en 'omvendt ulighed'.

Indledning

Danmark anses som et af de mest lige lande i verden, og dette er i idrætten også et ideal, man sigter efter. I praksis ses der dog stadig store sociale uligheder inden for idræts- og motionsdeltagelsen (Ibsen et al., 2021; Rask et al., 2022), hvilket kan have sundhedsmæssige konsekvenser for den enkelte og samfundet som helhed. Mange politikere mener, at ulighed i sundhed er problematisk, da det er i modstrid med samfundets humanistiske idealer og velfærdsstatens indsats for at skabe et retfærdigt samfund. Dette kommer ligeledes til udtryk i regeringens folkesundhedsplan, som tager sigte på at opretholde samfundets idealer og velfærdsmål, herunder redueringen af ulighed i sundhed, hvori civilsamfundet, idrætten og det frivillige foreningsliv anses som vigtige bidragsydere (Regeringen, 2022).

Den idrætspolitiske dagsorden i Danmark har fokus på idræt for alle gennem rammeaftaler med idrætsorganisationerne og gennem puljemidler, der er målrettet specifikke formål inden for idræts- og fritidslivet (Kulturministeriet, 2022; 2017). Således er der en række organisationer, der ved hjælp af statslige eller kommunale puljer arbejder med idræt som middel i det sociale arbejde. Trods et politisk fokus på idræt for alle, så viser forskningen, at der stadig er sociale forskelle i idræts- og motionsdeltagelsen. Særligt personer med lavere socioøkonomisk status, personer med minoritetsbaggrund og personer med fysiske og mentale helbredsproblemer har en tendens til at være mindre aktive end majoritetsbefolkningen (Elmose-Østerlund et al., 2021; Ibsen et al., 2021; Pilgaard og Rask, 2016; Schmidt og Ibsen, 2022).

Det kan være komplekst at pege på årsagerne til uligheden i sundhed, herunder i idræts- og motionsdeltagelsen, på trods af at flere forskere

gennem tiden har forsøgt at finde frem til disse (Breuer et al., 2011; Vandermeerschen et al., 2016; Studer et al., 2011). En kritik af tidligere undersøgelser af uligheden i idrætsdeltagelsen går på, at disse som oftest har fokuseret på den lavere deltagelse blandt forskellige sociale grupper i idræt og motion, men ikke på de specifikke aktiviteter, hvor disse grupper faktisk er relativt aktive. Med et fokus på sådanne eksempler på 'omvendt ulighed', koncentrerer vi os i dette kapitel om organiseringsformer og bevægelsesaktiviteter, hvor sandsynligheden for idrætsdeltagelsen er høj for syv udvalgte sociale grupper, som generelt er mindre idræts- og motionsaktive end majoritetsbefolkningen.

Formålet er derfor at analysere forskelle i idræts- og motionsdeltagelsen i udvalgte organiseringsformer og bevægelsesaktiviteter for syv udvalgte grupper: *indvandrere og efterkommere med vestlig oprindelse, indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, kontanthjælpsmodtagere, førtidspensionister, personer med en psykisk lidelse, personer med en fysisk funktionsnedsættelse og personer med en kognitiv funktionsnedsættelse*. Dette med henblik på at kortlægge de organiseringsformer og bevægelsesaktiviteter, hvor sandsynligheden for deltagelse er højere blandt personer fra de syv sociale grupper end blandt personer, der ikke tilhører disse grupper. Denne viden kan være med til at informere og fokusere indsatsen for at mindske den sociale ulighed i idræts- og motionsdeltagelsen.

På de følgende sider begrundes valget af de syv sociale grupper, artiklens teoretiske grundlag og metodiske valg, hvorefter der følger en præsentation af studiets resultater samt en afrundende diskussion.

De sociale grupper

Undersøgelsen zoomer som nævnt ind på indvandrere og efterkommere af hhv. vestlig oprindelse og ikke-vestlig oprindelse, kontanthjælpsmodtagere, førtidspensionister, personer med længerevarende fysiske, psykiske og kognitive helbredsproblemer eller handicap, der i en eller anden udstrækning ligger under for en ulighed i sundhed (Jensen et al., 2022; Pilgaard og Rask, 2018). Det er dog vigtigt at bemærke, at disse grupper ikke også nødvendigvis kan betegnes som socialt udsatte, hvilket ifølge Ahl-

mark og kollegaer (2018) relaterer sig til fænomener som social sårbarhed, social udstødelse og social eksklusion og kan forstås som en ophobning af ofte flere samtidige sociale problemstillinger. Vi anvender derfor begrebet sociale grupper, fordi personerne i de syv grupper ikke kan defineres som socialt udsatte, men alligevel befinder sig i en situation, der for mange udmønter sig i en ulighed i sundhed.

Argumenterne for udvælgelsen af netop disse syv grupper er, at undersøgelsen har måttet afgrænse sig ift. antallet af grupper, der kunne inkluderes. Derfor har vi fokuseret på at udvælge sociale grupper med afsæt i antallet af respondenter i den undersøgelse, som danner grundlag for analyserne i dette kapitel, samt den politiske dagsorden, der har fokus på at reducere ulighed i sundhed. Vi tager blandt andet afsæt i resultaterne fra forskningsprojektet Danmark i Bevægelse, hvorfra analyser viser, at alle de udvalgte grupper er underrepræsenterede i idræt, sport og motion (Elmose-Østerlund et al., 2021; Ibsen et al., 2021; Schmidt og Ibsen, 2022). Derudover repræsenterer de syv grupper en forskellighed, der bygger på kulturelle, økonomiske, fysiske og psykiske forskelle, hvilket bidrager med forskellige aspekter i forståelsen af idræts- og motionsdeltagelsen. Idræts- og motionsdeltagelse er desuden undersøgt i en række nationale og internationale studier, der præsenteres i det følgende afsnit, som underbygger og udfolder valget af de syv sociale grupper.

Konceptuel ramme

I følgende afsnit findes en gennemgang af eksisterende viden om de syv udvalgte sociale gruppers deltagelse i idræt og motion samt den teoretiske ramme, som bliver anvendt i diskussionen af analysernes resultater.

Oprindelse

Internationalt har flere studier af idræts- og motionsdeltagelse peget på, at oprindelse og kulturelle forskelle mellem oprindelsesgrupper er af væsentlig betydning for forskelle i deltagelsesmønstre og valg af organisatoriske rammer for deltagelse (Higgins og Dale, 2013; Scheerder et al., 2020; Studer et al., 2011). Andre studier har fundet lignende sammenhænge, men beskriver, at majoritetsbefolkningen i et værtsland generelt er mere

fysisk aktive end etniske minoritetsgrupper i landet (Epstein et al., 2008; Sagatun et al., 2008; Yeager et al., 1993). Der er dog væsentlige forskelle i deltagelsesmønstre mellem forskellige etniske grupper, hvorfor oprindelsesgrupper med fordel kan inddeles efter kulturel baggrund ved fx vestlig/ikke vestlig oprindelse (Higgins og Dale, 2013; Schmidt et al., 2023).

Arbejdsmarkedstilknytning

Forskning i idræts- og motionsdeltagelse viser tydelige sammenhænge mellem deltagelse og arbejdsmarkedstilknytning. Aktuelt ser undersøgelsen nærmere på kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, som modtager en grundforsørgelse af staten og står udenfor arbejdsmarkedet. Personer på kontanthjælp og førtidspension ligger desuden i den lave indkomst-ende sammenlignet med den gennemsnitlige dansker. Det er relevant, fordi netop manglende arbejdsmarkedstilknytning og indkomst er væsentlige forhold af negativ betydning for idræts- og motionsdeltagelse (Breuer et al., 2010; Studer et al., 2011; Vandermeersch et al., 2015). Higgins og Dale (2013) tilskriver dette en kombination af de kulturelle og materielle forhold knyttet til beskæftigelsessituationen.

Funktionsnedsættelse

Af en nyligt publiceret rapport fra Idrættens Analyseinstitut (Pilgaard et al., 2022) fremgår det, at personer med en funktionsnedsættelse generelt er mindre idræts- og motionsaktive end personer uden en funktionsnedsættelse. Derudover finder undersøgelsen en lavere deltagelse i idræt og motion i foreningsregi, kommercielt regi og selvorganiseret blandt personer med en funktionsnedsættelse. Specifikt for personer med en fysisk funktionsnedsættelse, en psykisk lidelse og en kognitiv funktionsnedsættelse, så viser Pilgaard og kollegaer (2022) og Elmoose-Østerlund og kollegaer (2021), at idræt- og motionsdeltagelsen blandt disse personer fra disse tre grupper er lavere sammenlignet med voksne uden en funktionsnedsættelse.

Baggrundsvariable

I analyserne senere i dette kapitel tages der højde for betydningen af baggrundsvariablene *køn, alder, uddannelsesniveau* og *indkomst*. Dette hviler

på en eksisterende viden om, at nogle idræts- og motionsaktiviteter samt organiseringsformer har forskellige deltagelsesprofiler.

En række studier viser, at deltagelse i forskellige bevægelsesaktiviteter og organiseringsformer varierer mellem mænd og kvinder (Breuer et al., 2011; Engström, 2008; Ibsen et al., 2021; Nobis og El-Kayed, 2019; Pilgaard og Rask, 2016; Scheerder et al., 2002). Flere studier viser negative sammenhænge mellem stigende alder og idræts- og motionsdeltagelse, mens andre studier finder, at det er mere kompliceret (Breuer et al., 2010; Breuer og Wicker, 2013; Hovemann og Wicker, 2009). I en dansk kontekst er det beskrevet, hvordan tilslutningen til forskellige bevægelsesaktiviteter og organiseringsformer varierer mellem aldersgrupper (Pilgaard og Rask, 2016).

Længere uddannelse og højere indkomst har gentagne gange vist sig at have en positiv sammenhæng med idræts- og motionsdeltagelse (Breuer et al., 2010; Vandermeerschen et al., 2016; Studer et al., 2011). I et studie fra Flandern så forskere, at indkomst havde væsentlig positiv effekt på både tiden og de økonomiske ressourcer, familier brugte på idræt og sport (Thibaut et al., 2017). Andre finder, at idræts- og motionsdeltagelse ikke nødvendigvis er direkte bundet sammen med økonomiske ressourcer, men at det i højere grad handler om uddannelseslængde og beskæftigelse (Nobis og El-Kayed, 2019). I Danmark har analyser fra Idrættens Analyseinstitut ligeledes vist positive sammenhænge mellem uddannelsesniveau, indkomst og udførelsen af idræt, sport og motion (Pilgaard og Rask, 2016).

Idræts- og motionsdeltagelsen med afsæt i Bourdieu og Engström

Med afsæt i den eksisterende litteratur vil vi argumentere for, at teoretiske begreber formuleret af Pierre Bourdieu og Lars-Magnus Engström er anvendelige til at kunne forklare de syv sociale gruppers idræts- og motionsdeltagelse, samt hvordan og hvorfor disse afviger fra de generelle deltagelsesmønstre. Således beskriver både Bourdieu (1984) og Engström og kollegaer (2018), hvordan deltagelse i idræt eller motion kan opfattes som et produkt af sammenhængen mellem individers habitus og bevægelsesaktiviteternes logikker for praksis.

Habitus knytter sig til individet og skal ifølge Bourdieu forstås som et sæt af kropslige og sanselige erfaringer, som individet har tilegnet sig gennem sin tilværelse. Disse erfaringer danner individets dispositioner for at tænke, tale og handle på bestemte måder. I forlængelse heraf argumenterer Bourdieu for, at individet ikke vælger en bevægelsespraksis med afsæt i et udelukkende rationelt udgangspunkt, men at valget nærmere sker ud fra de dispositioner, vedkommendes habitus har dannet (Bourdieu, 1984; Bourdieu, 2007). Dette betyder, at individers valg og handlinger i vid udstrækning bygger på erfaringer, som tilegnes i familien og i sociale netværk. Når individer bevæger sig gennem den sociale verden, opbygges der således en række erfaringer og dispositioner, som påvirker deres valg og handlinger fremadrettet. Når man deltager i en praksis, der er i overensstemmelse med ens dispositioner, vil det således fremkalde en spontan positiv følelse eller mening. Samtidig vil man opleve modvilje mod praksisser, som man ikke er disponeret overfor (Bourdieu, 1984).

Logikker for praksis knytter sig til de kollektive spilleregler, der gælder for praksis, herunder hvordan praksis anskues, udøves og forstås (Engström et al., 2018). Det er i mødet mellem individers habitus og logikker for praksis, at vi kan forstå personers til- og fravalg af bestemte organiseringsformer, bevægelsesaktiviteter og/eller af idræt og motion mere generelt. Hvis man eksempelvis er disponeret for konkurrence gennem sin habitus, så vil man have præferencer for at deltage i aktiviteter, hvor logikken for praksis er bygget op omkring præstation. Således knytter der sig nogle specifikke logikker til udøvelsen af forskellige bevægelsesaktiviteter samt til forskellige organiseringsformer, som i mødet med et individs habitus er med til at bestemme, om den pågældende person ønsker at deltage eller ej.

Det at deltage i idræt og motion skal forstås ud fra en kombination af individets habitus og logikker for praksis leder os frem til en antagelse om, at idræts- og motionsdeltagelsen samt valget af organiseringsform og bevægelsesaktivitet vil være forskelligt blandt de syv sociale grupper. Således er det også sandsynligt, at vi vil kunne identificere organiseringsformer og bevægelsesaktiviteter med en omvendt ulighed, hvor træk i de udvalgte gruppers habitus matcher organiseringsformen eller bevægelsesaktivitetens logikker for praksis.

Data og metode

Metode

Artiklens analyser er udført på et datamateriale, der stammer fra forsknings- og formidlingsprojektet 'Danmark i Bevægelse'. Projektet består af den hidtil største danske spørgeskemaundersøgelse af, hvordan og hvorfor danskerne bevæger sig. Invitationen til spørgeskemaundersøgelsen blev sendt via e-Boks til 404.000 tilfældigt udvalgte borgere i Danmark i alderen 15 år og ældre i oktober 2020. Godt 163.000 personer besvarede spørgeskemaet helt eller delvist, hvilket giver en svarprocent på 40 procent.

Som en del af spørgeskemaundersøgelsen er der via Danmarks Statistik indhentet registeroplysninger om deltagerne på blandt andet uddannelsesbaggrund, indkomst, oprindelse og arbejdsmarkedstilknnytning.

Analyser og variable

I analysen anvendes logistiske regressionsanalyser. Denne analysemetode anvendes til at afsøge forholdet mellem analysens uafhængige variabler og en afhængig variabel, hvor intentionen er at forstå, hvordan ændringer i de uafhængige variable påvirker eller forudsiger ændringer i den afhængige variable. Med regressionsanalyserne undersøges det således, om det at tilhøre en af de sociale grupper (uafhængige variabler) har positiv eller negativ betydning for deltagelse i forskellige bevægelsesaktiviteter og organiseringsformer (afhængige variabler).

Forud for udvælgelsen af specifikke bevægelsesaktiviteter har der som en del af analysen været gennemført selvstændige analyser af deltagelsen i 85 bevægelsesaktiviteter og syv organiseringsformer. Forarbejdet danner grundlag for en udvælgelse af fire organiseringsformer og 11 bevægelsesaktiviteter, som findes i resultatafsnittet. De 11 bevægelsesaktiviteter er valgt med baggrund i eksempler på højere deltagelsesniveauer blandt de udvalgte sociale grupper og med fokus på at præsentere forskellige typer af bevægelsesaktiviteter (holdboldspil, dans, udelivsaktiviteter, mv.).

Den første gruppe af afhængige variable udtrykker deltagelse i en given organiseringsform og defineres ved, at respondenterne én dag om ugen eller oftere udfører en af de 85 undersøgte bevægelsesaktiviteter i en af fire udvalgte organiseringsformer (forening, kommercielt/privat,

aftenskole, selvorganiseret/på egen hånd og aftenskole) (se tabel 1). Deltagelse i forening, kommercielt/privat og selvorganiseret/på egen hånd er udvalgt, fordi disse tre organiseringsformer er de største, hvori danskerne udfører deres bevægelsesaktiviteter. Deltagelse i regi af aftenskole er udvalgt, fordi de indledende analyser viste, at denne organisationsform var interessant i kontekst til kapitlets fokus på omvendt ulighed.

Den anden gruppe af afhængige variable udtrykker, om respondenterne kan kategoriseres som deltager eller ikke-deltager i 11 udvalgte bevægelsesaktiviteter (se tabel 2). Respondenter, der udfører en given bevægelsesaktivitet én dag om ugen eller oftere, defineres som deltager, mens respondenter, som sjældnere end én dag om ugen eller aldrig deltager, defineres som ikke-deltager.

De uafhængige variable består af de udvalgte sociale grupper, og i analyserne kigger vi på, i hvilken udstrækning det at være deltager eller ikke deltager afhænger af, om personerne tilhører den enkelte sociale gruppe. De uafhængige variable beskrives nærmere nedenfor.

Oprindelse

Information om deltagerens oprindelsesstatus er opnået ved koblingen af spørgeskemadata med registerdata fra Danmarks Statistik. Informationerne om oprindelse består af tre kategorier: 1) dansk oprindelse, 2) vestlig oprindelse og 3) ikke-vestlig oprindelse. Kategorien 'dansk oprindelse' er defineret ved, at en eller begge forældre til respondenteren er født i Danmark og har dansk statsborgerskab. Kategorien 'vestlig oprindelse' er vestlige indvandrere og efterkommere med oprindelse i de 28 EU-medlemslande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand, mens kategorien 'ikke-vestlig oprindelse' er indvandrere eller efterkommere af forældre fra de resterende lande i verden. Indvandrere defineres som personer født i udlandet af forældre, der ikke er danske statsborgere og født i Danmark, mens efterkommere er født i Danmark af forældre, der ikke er danske statsborgere og ikke er født i Danmark (Danmarks Statistik, 2023a). Oprindelsesgrupperne er fordelt med 91,6 procent med dansk oprindelse, 4,0 procent med vestlig oprindelse og 4,4 procent med ikke-vestlig oprindelse.

Kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister

Information om arbejdsmarkedstilknytning er ligeledes indhentet gennem Danmarks Statistik. Kontanthjælpsmodtagere er personer, der har modtaget kontanthjælpsydelser og været ledig i mere end halvdelen af de forrige 12 måneder, mens førtidspensionister er borgere, der var registreret som modtagere af førtidspension i deres pågældende kommune på undersøgelsestidspunktet (Danmarks Statistik, 2023b). 2,9 procent af respondenterne i vores datasæt er af Danmarks Statistik defineret som kontanthjælpsmodtagere, mens 2,8 procent er defineret som førtidspensionister.

Længerevarende helbredsproblem eller handicap

Information om et længerevarende helbredsproblem eller handicap er opnået gennem selvvurderet besvarelse. Spørgeskemadeltagerne svarede på: 'Har du nogle former for længerevarende helbredsproblemer eller handicap?' Af svarene har vi udvalgt tre ud af syv mulige, som inkluderer følgende: 'en fysisk funktionsnedsættelse eller handicap', 'en psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse' og 'en kronisk funktionsnedsættelse'. 7,0 procent, 7,9 procent og 0,5 pct af respondenterne har angivet at have hhv. en fysisk funktionsnedsættelse, en psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse og en kronisk funktionsnedsættelse.

Baggrundsvariable

I regressionsanalyserne er der desuden tilføjet baggrundsvariable, der fungerer som kontrolvariable, som også er tilgængelig gennem Danmarks Statistik. Konkret betyder det, at når undersøgelsen ser nærmere på, om der er større eller mindre sandsynlighed for, at de sociale grupper deltager i de givne bevægelsesaktiviteter og organiseringsformer, så kontrolleres der samtidig for andre mulige faktorer, der kan påvirke sammenhængen. Vi kontrollerer i analysen for alder, køn, uddannelseslængde og indkomst. Indkomstvariablen anvendt i analyserne udtrykker den ækvivalerede disponible familieindkomst, hvilket er en indkomstopgørelse der korrigerer for husstandens størrelse og familiens samlede indkomster (Danmarks Statistik, 2017).

Resultater

I dette afsnit præsenteres først resultaterne for de organisatoriske sammenhænge for ugentlig deltagelse (tabel 1), hvorefter sammenhængen mellem udvalgte bevægelsesaktiviteter og ugentlig deltagelse heri præsenteres (tabel 2).

Organisatoriske sammenhænge

Kigger vi først på analyserne af den organisatoriske sammenhæng for ugentlig deltagelse, har indvandrere og efterkommere af *vestlig og ikke-vestlig oprindelse* en lavere sandsynlighed for deltagelse i foreningsorganiserede idræts- og motionsaktiviteter, sammenlignet med personer af dansk oprindelse. Omvendt ser vi for aftenskolerne en væsentlig højere sandsynlighed for, at indvandrere og efterkommere af vestlig og ikke-vestlig oprindelse ugentligt er aktive i denne sammenhæng, sammenlignet med personer af dansk oprindelse.

For *kontanthjælpsmodtagerne* og *førtidspensionisterne* gælder det, at de har en lavere sandsynlighed for at være idræts- og motionsaktive i foreninger, hos kommercielle aktører samt selvorganiseret/på egen hånd, sammenlignet med personer der ikke er på kontanthjælp eller førtidspension. For bevægelsesaktivitet i aftenskolerne viser analyserne ikke statistisk signifikante resultater, hvilket kan skyldes, at antallet af respondenter er forholdsvis lavt.

Blandt voksne, der angiver at have *en fysisk funktionsnedsættelse/handicap, en psykisk lidelse/adfærds-forstyrrelse* og *en kognitiv funktionsnedsættelse*, viser analyserne, at aftenskolerne er en organiseringsform, hvor disse tre sociale grupper har en større sandsynlighed for ugentlig deltagelse i bevægelsesaktiviteter, sammenlignet med personer som ikke har en af disse funktionsnedsættelser. Særligt for personer med en kognitiv funktionsnedsættelse viser analysen en væsentlig større sandsynlighed for deltagelse i bevægelsesaktiviteter organiseret af aftenskolerne. For de øvrige organiseringsformer viser analyserne enten statistisk signifikant lavere sandsynlighed for deltagelse, eller også er resultaterne ikke statistisk signifikante.

	Forening	Kommer- cielt/privat	Aften- skole	Selvorganiseret/ på egen hånd
Oprindelse				
Dansk (reference)	-	-	-	-
Vestlig indvandrer eller efterkommer	0,711***	1,032	1,788***	0,945
Ikke vestlig indvandrer eller efterkommer	0,538***	0,908**	2,705***	0,594***
Socioøkonomisk position				
Tilhører ikke de nævnte positioner (reference)	-	-	-	-
Kontanthjælpsmodtager	0,763***	0,859***	0,920	0,778***
Førtidspensionist	0,612***	0,782***	0,846	0,757***
Længerevarende helbredsproblem eller handicap				
Ikke valgt (reference)	-	-	-	-
En fysisk funktions- nedsættelse/handicap	0,709***	1,020	1,224**	0,804***
Ikke valgt (reference)	-	-	-	-
En psykisk lidelse/ adfærdsforstyrrelse	0,685***	0,857***	1,228**	0,968
Ikke valgt (reference)	-	-	-	-
En kognitiv funktions- nedsættelse	1,008	0,920	2,445***	0,687***
BaggrundsvARIABLE				
Køn				
Kvinde	0,913***	1,531***	2,599***	1,348***
Alder				
15-24 (reference)	-	-	-	-
25-39 år	0,592***	0,624***	0,430***	0,784***
40-59 år	0,633***	0,473***	0,642***	0,893***
60+ år	0,782***	0,348***	1,507***	0,857***
Højeste fuldførte uddannelse				
Grundskole (reference)	-	-	-	-
Gymnasiale uddannelser	0,985	1,498***	0,800*	1,984***
Erhvervsfaglige uddannelser	1,100***	1,217***	0,994	1,261***
Videregående uddannelser	1,225***	1,658***	1,553***	2,290***

	Forening	Kommer- cielt/privat	Aften- skole	Selvorganiseret/ på egen hånd
Ækvivaleret disponibel familieindkomst				
150.000-199.999 kr.	1,088**	0,947	0,903	0,821***
200.000-249.999 kr.	1,307***	0,954	0,873	0,880***
250.000-309.999 kr.	1,518***	0,997	1,008	1,022
310.000 kr. eller mere	1,629***	1,203***	1,116	1,242***
Ikke anført eller mang- lende information	1,493***	1,115	1,298	1,057
Konstant	0,454***	0,173***	0,004***	1,600***
Justeret R ²	0,034	0,052	0,053	0,059

***p<0.001, **p<0.01, *p<0.05, N=147.402

Note: Tallene angiver en odds ratio (OR), som beskriver forholdet mellem sandsynligheden for en begivenhed, der forekommer i to eller flere forskellige grupper – eksempelvis vestlig indvandrer eller efterkommer ift. personer med dansk oprindelse (referencen). Er OR på 1, er begivenheden lige sandsynlig for begge grupper, og der er ingen sammenhæng. Er OR større end 1, betyder det, at sandsynligheden for begivenheden er højere for den givne gruppe sammenlignet med referencen. Der er her en positiv sammenhæng. Er OR mindre end 1, betyder det, at sandsynligheden for begivenheden er lavere i den givne gruppe sammenlignet med reference. Der er en negativ sammenhæng.

Tabel 1 – Logistisk regressionsanalyse med odds ratio (OR) for ugentlig idræts- og motionsdeltagelse i fire organiseringsformer

Udvalgte bevægelsesaktiviteter

I tabel 2 fremgår resultaterne for de udvalgte 11 bevægelsesaktiviteter, på tværs af de fire organiseringsformer, der indeholder elementer af omvendt ulighed, dvs. hvor en eller flere af de syv udvalgte sociale grupper ugentligt er mere aktive end personer, der ikke tilhører disse grupper.

Analyserne viser en større sandsynlighed for ugentlig deltagelse i fodbold, motionsgymnastik, redskabsgymnastik, pardans, yoga, svømning i svømmehal samt fiskeri blandt indvandrere og efterkommere med *ikke-vestlig oprindelse*, sammenlignet med personer af dansk oprindelse. For indvandrere og efterkommere med *vestlig oprindelse* ser vi en større sandsynlighed for ugentlig deltagelse i motionsgymnastik, redskabsgymnastik, pardans, yoga, svømning i svømmehal, fiskeri samt rulleskøjteløb, sammenlignet med personer af dansk oprindelse.

	Fodbold	Floorball hockey	Motions- gymnastik	Redskabs- gymnastik
Oprindelse				
Dansk (reference)	-	-	-	-
Vestlig indvandrer eller efterkommer	0,901	1,091	1,160*	2,720***
Ikke vestlig indvandrer eller efterkommer	1,516***	0,395***	1,784***	1,747***
Socioøkonomisk position				
Tilhører ikke de nævnte positioner (reference)	-	-	-	-
Kontanthjælpsmodtager	0,642***	0,439*	0,634***	0,710
Førtidspensionist	0,475***	0,910	0,542***	0,431
Længerevarende helbredsproblem eller handicap				
Ikke valgt (reference)	-	-	-	-
En fysisk funktionsnedsættelse/handicap	0,491***	0,671*	0,736***	1,663**
Ikke valgt (reference)	-	-	-	-
En psykisk lidelse/adfærdsforstyrrelse	0,517***	0,818	0,737***	0,714*
Ikke valgt (reference)	-	-	-	-
En kognitiv funktionsnedsættelse	1,110	5,537***	1,190	1,564
Baggrundvariable				
Køn				
Kvinde	0,219***	0,355***	2,713***	0,837*
Alder				
15-24 (reference)	-	-	-	-
25-39 år	0,404***	0,600***	0,842**	0,423***
40-59 år	0,189***	0,452***	1,345***	0,073***
60+ år	0,051***	0,156***	7,202***	0,093***
Højeste fuldførte uddannelse				
Grundskole (reference)	-	-	-	-
Gymnasiale uddannelser	0,823***	0,770*	0,736***	0,425***
Erhvervsfaglige uddannelser	0,759***	0,748**	1,052	0,482***
Videregående uddannelser	0,805***	0,939	1,066	0,477***
Ækvivaleret disponibel familie indkomst				
Under 150.000 kr. (reference)	-	-	-	-
150.000-199.999 kr.	1,227***	0,684*	1,090	1,356
200.000-249.999 kr.	1,289***	1,425**	1,162*	1,630**
250.000-309.999 kr.	1,432***	1,491**	1,173**	1,867***
310.000 kr. eller mere	1,399***	1,457**	1,113	1,732***
Ikke anført eller manglende information	0,910	0,322	0,430*	-
Konstant	1,534***	0,058***	0,004***	0,021***
Justeret R ²	0,200	0,063	0,153	0,114

***p<0.001, **p<0.01, *p<0.05, N=147.402 Note: Tallene angiver en odds ratio (OR), som beskriver forholdet mellem sandsynligheden for en begivenhed, der forekommer i to eller flere forskellige grupper – eksempelvis vestlig indvandrer eller efterkommer ift. personer med dansk oprindelse (referencen). Er OR på 1, er begivenheden lige sandsynlig for begge grupper, og der er ingen sammenhæng. Er OR større end 1, betyder det, at sandsynligheden for begivenheden er højere for den givne gruppe sammenlignet med referencen. Der er her en positiv sammenhæng. Er OR mindre end 1, betyder det, at sandsynligheden for begivenheden er lavere i den givne gruppe sammenlignet med reference. Der er en negativ sammenhæng.

Pardans	Yoga	Svømning i svømmehal	Bassin-træning	Friluftsliv	Fiskeri	Rulle-skøjteløb
-	-	-	-	-	-	-
2,044***	1,551***	1,450***	0,867	1,071	1,936***	1,802***
2,298***	1,136**	1,433***	0,686**	0,665***	1,838***	1,084
-	-	-	-	-	-	-
0,633	0,847**	1,087	2,566***	1,160*	1,212	0,926
0,643	0,784***	1,134	2,013***	1,027	1,114	0,516
-	-	-	-	-	-	-
0,581***	0,727***	1,039	2,674***	1,031	1,151	0,712
-	-	-	-	-	-	-
0,815*	1,201***	0,804***	0,758**	1,046	1,186*	1,147
-	-	-	-	-	-	-
1,420	1,252	1,819***	1,261	0,987	0,863	2,740**
-	-	-	-	-	-	-
1,420***	4,392***	1,180***	5,079***	0,678***	0,116***	1,643***
-	-	-	-	-	-	-
0,720***	0,928*	0,898**	1,093	1,251***	1,174	0,631***
0,779**	0,948	0,843***	1,650***	1,406***	1,102	0,317***
1,244**	0,706***	1,032	4,977***	1,508***	1,281**	0,049***
-	-	-	-	-	-	-
0,845*	1,789***	1,047	1,093	1,071	0,835	0,819
0,771***	1,073*	1,007	1,132*	0,994	0,980	0,803
0,886*	1,987***	1,184***	1,176**	1,031	0,630***	0,813
-	-	-	-	-	-	-
1,172	0,754***	1,004	1,388**	0,932	1,061	0,806
1,120	0,753***	1,075	1,726***	0,975	1,002	1,206
1,101	0,768***	1,116*	1,965***	1,007	0,933	0,821
1,116	0,877***	1,134**	1,649***	0,943	0,786**	0,734*
0,949	1,092	1,046	0,942	1,117	0,508	0,820
0,012***	0,009***	0,051***	>0,001***	0,101***	0,243***	0,007***
0,018	0,119	0,006	0,131	0,010	0,088	0,076

Tabel 2 – Logistisk regressionsanalyse med odds ratio (OR) for ugentlig deltagelse i udvalgte bevægelsesaktiviteter i fritiden.

Blandt personer på kontanthjælp og førtidspension finder vi i mindre udstrækning eksempler på en omvendt ulighed i ugentlig deltagelse. Der er dog resultater, der vidner om nuancer i deltagelsesmønstrene, og som er værd at fremhæve. For *kontanthjælpsmodtagere* er der en væsentlig større sandsynlighed for at udføre bassin-træning (fx vandaerobic, styrketræning i vand, varmtvandstræning) samt en anelse større sandsynlighed for at deltage i friluftsliv sammenlignet med personer, som ikke er på kontanthjælp. For *førtidspensionister* finder vi ligeledes en væsentlig større sandsynlighed for at dyrke bassin-træning sammenlignet med personer, der ikke er på førtidspension.

Personer med en *fysisk funktionsnedsættelse/handicap* har en større sandsynlighed for ugentlig deltagelse i redskabsgymnastik og bassin-træning sammenlignet med personer uden en fysisk funktionsnedsættelse/handicap. For personer med en *psykisk lidelse/adfærdsforstyrrelse* er der en anelse større sandsynlighed for ugentlig deltagelse i yoga og fiskeri sammenlignet med personer uden en psykisk lidelse/adfærdsforstyrrelse. Endelig viser analyserne, at personer med en *kognitiv funktionsnedsættelse* har en væsentlig større sandsynlighed for ugentligt at deltage i floorball/hockey, svømning i svømmehal samt rulleskøjteløb, sammenlignet med personer uden en kognitiv funktionsnedsættelse.

Diskussion

Vi vil i dette afsnit først diskutere den omvendte ulighed i aftenskolerne og dernæst den omvendte ulighed i specifikke bevægelsesaktiviteter. I stedet for at diskutere alle resultater bygger diskussionen på udvalgte nedslag i resultaterne.

Organiseringsformer

I forskningsprojektet Danmark i Bevægelse er 2,1procent af de voksne danskere (15+ år) opgjort til at have dyrket bevægelsesaktiviteter ugentligt i en aftenskole inden for de seneste 12 måneder (Ibsen et. al., 2021). Sammenligner vi med idrætsforeninger eller kommercielle aktører, der hhv. engagerer 28,3procent og 19,4procent af voksne ugentligt (ibid.), så har bevægelsesaktiviteter organiseret i aftenskolerne en væsentligt mindre

udbredelse. Omregner vi procenterne til reelle tal, så ser vi, at aftenskolerne alligevel engagerer omtrent 100.000 voksne danskere, som ugentligt deltager i forskellige bevægelsesaktiviteter. Hvad der kan forklare den omvendte ulighed blandt de sociale grupper og særligt deres deltagelse i aftenskolerne, diskuteres i det følgende.

Med afsæt i de tre grupper, der har et længerevarende helbredsproblem eller handicap, så tyder flere undersøgelser på, at der generelt for disse grupper er en række særlige barrierer for idræts- og motionsdeltagelse (Pilgaard et al., 2022). Flere barrierer omtales som ubevidste eksklusionsmekanismer, og specifikt inden for foreningsområdet beskrives eksklusionsmekanismerne som bundet til foreningskultur og -historie, hvor deltagelse bygger på og udøves ud fra en antagelse om, at de deltagende er funktionsdygtige (ibid.). Hertil er en stor del af idrætsforeningerne 'abonnerer' på en konkurrencelogik, som i flere henseender kan være både implicit og eksplicit afskrækkende for personer med en funktionsnedsættelse (Skille, 2011), da eksempelvis en 'duelig' krop er forudsætningen for optimalt bidrag og deltagelse (Pilgaard et al., 2022). Det kan således antages, at der er en logik for praksis forbundet til deltagelse i foreningerne, som er et dårligt match med den habitus, som er til stede blandt individerne i de omtalte grupper og dermed kommer til at fungere som en eksklusionsmekanisme. En gennemgang af eksisterende studier foretaget af Pilgaard og kollegaer viser også, at der på tværs af organiseringsformer eksisterer en generel mangel på tilpassede aktiviteter, der henvender sig til målgrupper med funktionsnedsættelser (2022).

Resultaterne kunne yderligere indikere, at eksklusionsmekanismer i væsentligt mindre grad findes hos aftenskolerne og i deres udbud af bevægelsesaktiviteter. En omvendt ulighed i deltagelse hos aftenskolerne kan sandsynligvis skyldes flere forhold, og Bjerrum og Thøgersen peger fx på, at der hos aftenskolerne eksisterer et ønske om at bidrage til at løse samfundsmæssige udfordringer, særligt ift. emner som livskvalitet, trivsel og mellemfolkelig forståelse (2018). Lignende ønsker finder man også i både idrætsforeninger og -organisationer, men ifølge et dansk studie oplever særligt danske idrætsforeninger, at de i mindre udstrækning, sammenlignet med øvrige foreningstyper, har en målsætning om at tage aktivt del i at løse samfundsmæssige udfordringer og kommunale velfærdsopgaver

(Ibsen og Levinsen, 2019). Den forskellige tilgang skal måske også findes i, at aftenskolerne i høj grad drives af ansatte (Bjerrum og Thøgersen, 2018), hvor idrætsforeninger typisk drives af frivillige kræfter (Elmose-Østerlund et al., 2020), hvilket kan skabe forskellige forudsætninger i arbejdet med inklusion af forskellige sociale grupper.

En anden del af forklaringen på den omvendte ulighed hos aftenskolerne kan skyldes den form og omtale, aftenskolernes bevægelsesaktiviteter har. Det gælder nemlig, at aktiviteter, der ligner 'idræts- og sportspræget virksomhed', ikke modtager tilskud under lov om den folkeoplysende voksenundervisning (Bjerrum og Thøgersen, 2018). Der eksisterer således økonomiske incitamentsstrukturer, som er med til at flytte fokus væk fra de mere traditionelle idræts- og sportsorienterede aktiviteter og de dertilhørende logikker. Logikkerne knyttet til aftenskolernes aktiviteter har muligvis en anden karakter, ligesom de udtalte og uudtalte forventninger til deltagerne samt krav til færdigheder hos aftenskolernes deltagere sandsynligvis har nogle andre nuancer end i fx foreningsidrætten. Bjerrum og Thøgersen beskriver i denne henseende aftenskolerne som opfindsomme med en henvisning til udbud og rammesætning af bevægelses- og sundhedsaktiviteter (2018). Disse forhold i samspil med aftenskolernes øvrige tilbud, f.eks. sprogskolehold, kunstaktiviteter og diverse kurser, vurderer vi som positivt bidragende til den øgede inklusion af personer fra forskellige sociale grupper, fordi erfaring med aftenskolens aktiviteter kan bidrage til yderligere engagement heri uanset måden, man først er deltagende på.

Et norsk studie af Skauge og Seippel har anlagt et habitus- og kapitalperspektiv og diskuterer, hvorledes idrætsforeninger har krævende kulturelle koder (2020), mens kommercielle aktører, og her vil vi også argumentere for aftenskolerne, i mindre grad er struktureret med baggrund i kapital og habitus. Dette leder os til en diskussion af, om aftenskolerne og de kommercielle aktører har kulturelle koder og regler, der umiddelbart er lettere at afkode og agere efter, end det som findes i idrætsforeninger. I Breddeidrætsudvalgets rapport fra 2009 beskrives det, hvorledes „En opvækst med foreningsidræt giver et naturligt kendskab til, hvordan man gebærder sig i foreninger, hvilke forventninger man kan have til idrætsforeninger, og hvilke forventninger foreningen har til idrætsudøvere“ (Kul-

turministeriet, 2009). Dette bidrager til en indsigt i idrætsforeninger som et felt med kulturelle koder, som for nogle grupper i samfundet kan være krævende at forstå og agere i.

Bevægelsesaktiviteter

I diskussionen af den omvendte ulighed i bevægelsesaktiviteter tager vi igen afsæt i Bourdieu og Engström. Fysisk aktivitet og bevægelse bør nemlig ifølge Bourdieu (1995) og Engström og kollegaer (2018) ikke ses som kulturelt neutrale aktiviteter. Følger vi dette synspunkt, så er der foruden individets habitus og sæt af erfaringer en række argumenter for, at alle idræts- og motionsaktiviteter har kulturelt indlejrede logikker, som er forskellige fra hinanden, og som er af afgørende betydning for, hvilke handlinger der udføres og 'forventes' udført i de konkrete bevægelsesaktiviteter. Forskellige bevægelsesaktiviteter og deres indlejrede logikker 'påberåber' sig således forventelige handlinger, deltagerne agerer efter.

Når vi finder, at sandsynligheden for deltagelse i fodbold er lav for personer med en psykisk lidelse, så kan det foruden personens habitus skyldes, at fodboldaktivitetens logikker ikke, på samme vis som ved eksempelvis bevægelsesaktiviteten yoga, tiltaler den enkelte og derved fravælges. Omvendt finder vi, at sandsynligheden for deltagelse i fodbold blandt indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse er høj. Årsagen hertil kan skyldes, at disse personers habitus og deres forståelse af fodboldens logikker i højere grad er i overensstemmelse. Dette kan bunde i, at fodbold er en internationalt anerkendt bevægelsesaktivitet, og at indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse derved har kendskab til og/eller erfaring med bevægelsesaktiviteten gennem deres opvækst. Derigennem kan de have opnået en forståelse for fodboldaktivitetens logikker, som i grove træk kan anses for at være ens verden over. Sandsynligheden for en højere deltagelse stemmer overens med andre studier, der har vist, at fodbolddeltagelsen er høj blandt personer med ikke-vestlig oprindelse (fx Higgins og Dale, 2016). Derudover beskrives det i et studie af Rasmussen (2008), at etniske minoriteter ofte tiltrækkes af åbne, uformelle og uorganiserede aktiviteter, hvor de mere spontant kan være aktive, hvilket gælder for fodbold, da den foruden sin popularitet i foreningsregi også kan dyrkes selvorganiseret.

For bassintræning ser vi, at sandsynligheden for deltagelse er høj blandt personer på kontanthjælp, førtidspensionister og blandt personer med en fysisk funktionsnedsættelse. Med fokus på førtidspensionister og personer med en fysisk funktionsnedsættelse kan den større andel deltagere skyldes, at aktiviteten bærer præg af en tilpasset praksis, som gør, at deltagerne trods fysiske udfordringer i højere grad kan tage del i denne bevægelsesaktivitet. Lignende refleksioner gør sig gældende, når man kigger på den højere sandsynlighed for deltagelse i floorball/hockey blandt personer med en kognitiv funktionsnedsættelse. Her er der tale om en holdspilsaktivitet, hvor man umiddelbart kunne betvivle, at personer med en kognitiv funktionsnedsættelse uden videre kan deltage på lige vilkår med de øvrige deltagere, hvilket ifølge Bruun, Poulsen og Guldager (2021) er en vigtig forudsætning for, at den enkelte oplever bevægelsesaktiviteter som meningsfulde. Derfor kan en del af forklaringen på den højere deltagelse i floorball/hockey skyldes initiativer som 'Motionsfloorball' under Bevæg dig for livet, 'Idræt for sindet' under Dansk Arbejder Forening og 'Sport for Livet' under Landsforeningen af VæreSteder, som alle er initiativer, der arbejder metodisk med bevægelsesaktiviteters organisering, herunder floorball/hockey, så de tilpasses målgruppen og skaber mulighed for at opnå en fælles forståelse og mening for den enkelte (Floorball Danmark, 2023; DAI, 2023; Landsforeningen af VæreSteder, 2009). Samtidig er floorball/hockey en bevægelsesaktivitet, der kan tilpasses i en sådan grad, at den kræver en lav tærskel af fysisk anstrengelse og kompetencer, hvilket antages at være fordelagtigt i forståelsen af logikker for praksis for personer med en kognitiv funktionsnedsættelse.

Endeligt vil vi diskutere den højere sandsynlighed for deltagelse i svømning i svømmehal blandt indvandrere og efterkommere med vestlig og ikke-vestlig oprindelse. Tidligere studier på området har fundet, at minoritetsgrupperne er mindre aktive i svømmehallen end majoritetsbefolkningen (fx Rowe og Champion, 2000; Higgins og Dale, 2016). En væsentlig del af forklaringen herpå er sandsynligvis, at det er en aktivitet, som er udbredt i de lande, som både vestlige og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere kommer fra. Desuden har der i Danmark de seneste år været fokus på kønsopdelt svømning, idet mange muslimske kvinder ønsker at deltage i kønsopdelt svømning grundet en oplevelse af tryghed og tilhørs-

forhold, der tager hensyn til deres religiøse baggrund (Lennies et al., 2022; Udlændinge- og Integrationsministeriet, 2021). Så selvom der har været blandede reaktioner på kønsopdelt svømning politisk og lokalt (Lennies og Agergaard, 2018), så har en række idrætsforeninger benyttet sig af dette for at imødekomme personer med anden etnisk oprindelse. Selvom gruppen af muslimske kvinder kun udgør en mindre andel af indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, kan denne opmærksomhed mod religiøs hensyntagen også udgøre en del af forklaringen på den omvendte ulighed i svømning i svømmehal blandt indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse.

Med Bourdieu og Engströms begrebsapparat kan vi således komme nærmere en forståelse af disse udvalgte bevægelsesaktiviteters succes som et udtryk for en synergi mellem deltagerens habitus og logikken knyttet til den specifikke bevægelsesaktivitet. Bevægelsesaktiviteterne kan stå som lærerige eksempler, hvorfra vi har mulighed for at blive klogere på, hvad det er for nogle logikker, forventninger og måder at strukturere dem på, der henholdsvis nedtones, fremhæves og vurderes væsentlige for at tilstræbe deltagelse fra personer fra forskellige sociale grupper og med deres forskellige dispositioner.

Konklusion

Vi har undersøgt, i hvilke bevægelsesaktiviteter og organiseringsformer, der eksisterer en omvendt ulighed i idræts- og motionsdeltagelsen blandt voksne danskere fra syv sociale grupper, der er karakteriseret ved at være mindre aktiv i idræt og motion generelt og i de fleste bevægelsesaktiviteter. Undersøgelsen er baseret på analyser af deltagelsesprofiler fra 85 forskellige bevægelsesaktiviteter samt analyser af deltagelse i foreningsregi, kommercielt regi, aftenskolereggi og selvorganiseret/på egen hånd.

Undersøgelsen finder, at der blandt indvandrere og efterkommere med vestlig og ikke-vestlig oprindelse samt personer med en fysisk funktionsnedsættelse/handicap, en psykisk lidelse/adfærdsforstyrrelse og en kognitiv funktionsnedsættelse er en større tilslutning til bevægelsesaktiviteter, der organiseres i aftenskolerne i sammenligning med borgere, der ikke tilhører disse grupper. For personer på kontanthjælp og førtidspension

viser analyserne, at der ikke er forskel på andelen, der deltager i aktiviteter i aftenskolerne sammenlignet med personer, der ikke tilhører disse to grupper.

Blandt bevægelsesaktiviteterne finder undersøgelsen en væsentligt større tilslutning til bassintræning blandt personer på kontanthjælp og førtidspension og med en fysisk funktionsnedsættelse/handicap, sammenlignet med personer, der ikke tilhører disse grupper. For svømning i svømmehal, pardans og fiskeri ses en større tilslutning fra indvandrere og efterkommere med vestlig og ikke-vestlig oprindelse sammenlignet med personer af dansk oprindelse. Derudover viser analyserne flere eksempler på en omvendt ulighed i deltagelse blandt de tre grupper med et længerevarende helbredsproblem eller handicap.

Den omvendte ulighed og større sandsynlighed for deltagelse i aftenskolernes bevægelsesaktiviteter blandt fem af de sociale grupper skyldes givetvis, at der hos aftenskolerne eksisterer et ønske om at bidrage til at løse samfundsmæssige udfordringer og tilbyde aktiviteter, som imødekommer disse gruppers behov og ønsker. Dertil kommer, at aftenskolerne modtager økonomisk støtte til bevægelses- og sundhedsaktiviteter gennem loven om den folkeoplysende voksenundervisning, hvilket muligvis afstedkommer, at bevægelsesaktiviteterne organiseret heri har andre logikker for praksis end fx i idrætsforeningerne. Hertil vidner flere af de refererede studier om, at de idrætslige og kulturelle koder samt logikker for at deltage er af betydning for, at forskellige grupper i samfundet har en lavere eller større sandsynlighed for at deltage i forskellige organiseringsformer og bevægelsesaktiviteter.

Denne viden om forskelle i deltagelsesmønstre blandt de syv sociale grupper er væsentlig at have for øje politisk og praktisk i arbejdet med at reducere ulighed i sundhed. Man bør i bevægelsesindsatser arbejde målgruppeorienteret og udvise en bevidsthed om, hvilke typer af bevægelsesaktiviteter og organiseringsformer, som i højere grad har tilslutning i grupper, der ellers er forholdsvis lidt aktive. Derudover bør man på politisk niveau være opmærksom på aftenskolernes værdi i relation til social inklusion og lige muligheder og adgang. Ligeledes bør man være opmærksom på at målrette projekter og initiativer til de slutbrugere, der skal have glæde af det.

Forfatterbeskrivelse

Zakarias Engell er konsulent ved sekretariatet for Foreningen BørnUngeLiv, der udbyder en online spørgeskemaplatform, som foreningens medlemskommuner anvender i deres arbejde med sundhed og trivsel hos danske børn og unge. Zakarias har i perioden 2019-2023 været ansat som videnskabelig assistent ved Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund tilhørende forskningsenheden Active Living på Syddansk Universitet. Her har han været involveret i forskningsprojekter omhandlende bevægelsesvaner og idrætsdeltagelse samt undersøgelse og evaluering af innovative idrætsfaciliteter. Senest har Zakarias været medforfatter på en artikel om deltagelsesmønstre og forhold, der forklarer unge og voksnes deltagelse i en række nicheidrætter indenfor paraplybegrebet gadeidræt.

Eva Berthelsen Schmidt er videnskabelig assistent ved Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund tilhørende forskningsenheden Active Living på Syddansk Universitet. Eva har tidligere arbejdet i Danmarks Idrætsforbund og har derigennem naturligt en stor interesse for foreningsidræt og udviklingen heraf, samt hvordan lige adgang til fysisk aktivitet kan sikres for alle. Eva har senest skrevet om indvandrere og efterkommeres idræts- og motionsdeltagelse i hhv. foreninger, kommercielle centre og som selvorganiseret aktivitet og om danskernes bevægelsesvaner bredt set.

Karsten Elmose-Østerlund er lektor ved Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund tilhørende forskningsenheden Active Living på Syddansk Universitet. Karsten har i særlig grad forsket i foreningsidræt, foreningsudvikling, social integration og bevægelsesvaner. Karsten har i sine seneste publikationer skrevet om bevægelsesvaner generelt og specifikt blandt personer med en funktionsnedsættelse og blandt personer med en flygtninge- eller indvandrerbaggrund.

Litteratur

Ahlmark, N., Sørensen, I., Davidsen, M. og Ekholm, O., (2018). SUSY UD-SAT 2017 – Sundhedsprofil for socialt udsatte i Danmark og udviklingen siden 2007. Odense: Statens Institut for Folkesundhed.

- Bjerrum, H. og Thøgersen, M. (2018). *Aftenskolerne – Hvordan har de det?* Aarhus: Videnscenter for Folkeoplysning.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgment of taste.* (Richard Nice, red.). London: Routhledge.
- Bourdieu, P. (1995). *The logic of practice* (red.). Cambridge: Polity.
- Bourdieu, P. (2007). *Den praktiske sans.* København: Hans Reitzels Forlag.
- Breuer, C., Hallmann, K. og Wicker, P. (2011). Determinants of sport participation in different sports. *Managing Leisure*, 16(4): 269-286.
- Breuer, C., Hallmann, K., Wicker, P. og Feiler, S. (2010). Socio-economic patterns of sport demand and ageing. *European Review of Aging and Physical Activity*, 7(2): 61-70.
- Breuer, C. og Wicker, P. (2013). Decreasing Sports Activity with Increasing Age? Findings From a 20-year Longitudinal and Cohort Sequence Analysis. *Research quarterly for exercise and sport* 80(1): 22-31.
- Bruun, T., Poulsen, K. og Guldager, J. (2021). Mere hold – mindre spil: Betydningen af målrettede tilbud for socialt udsatte borgeres deltagelse i idrætsaktiviteter. *Forum for idræt*.
- DAI (2023). DAI – Idræt for sindet. <https://dai-sport.dk/idraet-for-sindet/> (hentet 01.04.23).
- Danmarks Statistik (2017). Danmarks Statistik. <https://www.dst.dk/Site/Dst/SingleFiles/GetArchiveFile.aspx?fi=8722154520&fo=0&ext=velfaerd> (hentet d.01.03.23).
- Danmarks Statistik (2023a). Danmarks Statistik. <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/befolkning/indvandrere-og-efterkommere> (hentet d. 01.02.23).
- Danmarks Statistik (2023b). Danmarks Statistik. <https://www.dst.dk/da/TilSalg/Forskningsservice/Dokumentation/hoejkvalitetsvariable/personers-tilknytning-til-arbejdsmarkedet-set-over-hele-aaret--akm-/socio13> (hentet d. 03.03.23).
- Elmose-Østerlund, K., Ibsen, B., Nagel, S., og Scheerder, J. (2020). The Contribution of Sports Clubs to Public Welfare in European Societies. A Cross-National Comparative Perspective. In S. Nagel, K. Elmose-Østerlund, B. Ibsen, & J. Scheerder (red.), *Functions of Sports Clubs in European Societies. A cross-national comparative study.* Cham, Switzerland: Springer: 345-385.

- Elmose-Østerlund, K., Ibsen, B. og Høyer-Kruse, J. (2021). *Bevægelsesvaner hos personer med funktionsnedsættelse*. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik, Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund.
- Engström, L., (2008). Who is physically active? Cultural capital and sports participation from adolescence to middle age – A 38-year follow-up study. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 13(4): 319–343.
- Engström, L., Redelius, K. og Larsson, H. (2018). Logics of practice in movement culture: Lars-Magnus Engströms contribution to understanding participation in movement cultures. *Sport, Education and Society*, 23(9): 892-904.
- Epstein, J., Sugerman, S., Mitchell, P. og Induni, M. (2008). Prevalence of fruit and vegetable consumption and physical activity by race/ethnicity: California, 2005–2006. *Californian Journal of Health Promotion*, 6(2): 61-72.
- Floorball Danmark., 2023. Floorball Danmark. <https://floorball.dk/bdff-2/> (Hentet 01.04.23).
- Higgins, V. og Dale, A., 2013. Ethnic differences in sports participation in England. *European Journal for Sport and Society*, 10:3: 215-239.
- Hovemann, G. og Wicker, P., 2009. Determinants of sport participation in the European Union. *European Journal for Sport and Society* 6(1): 51-59.
- Ibsen, B., Høyer-Kruse, J. og Elmose-Østerlund, K. (2021). *Danskernes bevægelsesvaner og motiver for bevægelse*. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik, Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund.
- Ibsen, B. og Levinsen, K. (2019). Collaboration between sports clubs and public institutions. *European Journal for Sport and Society*, 16(2): 187-204.
- Jensen, H., Davidsen, M., Møller, S., Román, J., Kragelund, K., Christensen, A. og Ekholm, O. (2022). *Danskernes sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2021*. København: Sundhedsstyrelsen.
- Kulturministeriet. (2009). *Idræt for alle. Breddeidrætsudvalgets rapport – baggrund og analyse*. København: Kulturministeriet.
- Kulturministeriet. (2017). *Retsinformation*. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/1532> (hentet 01.04.23).

- Kulturministeriet. (2022). Kulturministeriet – Idræt, Organisationer og rammeaftaler. <https://kum.dk/kulturomraader/idraet/organisationer-og-rammeaftaler> (hentet 03.04.23).
- Landsforeningen af VæreSteder (2009). De små skridts metode – et stort skridt i den sociale indsats. Fredericia: Landsforeningen af VæreSteder.
- Lenneis, V. og Agergaard, S. (2018). Tilhørsforhold og danskhed. Debatten om kønsopdelt svømning. *Dansk Sociologi*. 29: 45-63.
- Lenneis, V.; Agergaard, S. og Evans, A. (2022) Women-only swimming as a space of belonging. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 14:1: 37-52.
- Nobis, T. og El-Kayed, N. (2019). Social inequality and sport in Germany – a multidimensional and intersectional perspective. *European Journal for Sport and Society*, 16:1: 5-26.
- Pilgaard, M., Elmose-Østerlund, K., Engell, Z., Bilberg, L. og Toftgård, N.A. (2022). Idræt for mennesker med funktionsnedsættelser i Danmark. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Pilgaard, M. og Rask, S. (2016). Danskernes motions- og sportsvaner 2016. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Pilgaard, M. og Rask, S. (2018). Socialt udsatte i idrætten – definitioner og eksisterende viden. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Rask, S., Petersen, F. og Hansen, K. E. M. (2022). Danskernes sports- og motionsvaner 2020. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Rasmussen, P.V. (2008). Foreninger og integration: undersøgelse af foreningers vilkår for integrationsarbejde i Københavns Kommune. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik, Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund.
- Regeringen (2022). Ansvar for Danmark – Det politiske grundlag for Danmarks regering. København: Regeringen.
- Rowe, N. og Champion, R. (2000). Sports participation and ethnicity in England. National survey 1999/2000 headline findings. London: Sport England
- Sagatun, A., Kalle, E., Anderssen, S. A., Thoresen, M., og Sjøgaard, A. J. (2008). Three-year follow-up of physical activity in Norwegian youth from two ethnic groups: associations with socio-demographic factors. *BMC Public Health* 8, 419.

- Scheerder, B., Vanreusel, B., Taks, M. og Renson, R. (2002). Social sports stratification in Flanders 1969-1999. *International Review for Sociology of Sport*, 37: 219-245.
- Scheerder, J., Helsen, K., Elmoose-Østerlund, K. og Nagel, S. (2020). Exploring Pan-European Similarities and Differences in Club-Organised Sports: A Cross-National and Cross-Temporaral Comparison. I: S. Nagel, K. Elmoose-Østerlund, B. Ibsen og J. Schreeder (red.), *Functions of Sports Clubs in European Societies. A Cross-National Comparative Study*. Switzerland: Springer: 315-343.
- Schmidt, E.B. og Ibsen, B. (2022). *Indvandrere og efterkommeres deltagelse i idrætsforeninger*. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik, Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund.
- Schmidt, E.B., Ibsen, B. og Elmoose-Østerlund, K. (2023). What can explain differences in physical activity participation of immigrants and descendants in sports clubs, commercial centers, and as self-organized activity in Denmark? (Working title).
- Skaage, M. og Seippel, Ø. (2020). Where do they all come from? Youth, fitness gyms, sport clubs, and social inequality. *Sport in society*, 25(8): 1506-1527.
- Skille, E. Å. (2011). The conversions of sport clubs: enabling and constraining the implementation of social goods through sport. *Sport, Education and Society*, 16(2): 241-253.
- Studer, F., Schlesinger, T. og Engel, C. (2011). Socio-economic and cultural determinants of sports participation in Switzerland from 2000 to 2008,. *European Journal for Sport and Society*, 8:3: 147-166.
- Thibaut, E., Eakins, J., Vos, S. og Scheerder, J. (2017). Time and money expenditure in sports participation: The role of income in consuming the most practiced sports activities in Flanders. *Sport Management Review*, 20(5): 455-467.
- Udlændinge- og Integrationsministeriet. (2021). *Medborgerskab 2021 – Notat nr.3: Holdning til kønsopdelt svømning*. København: Udlændinge- og Integrationsministeriet.
- Vandermeersch, H., Scheerder, J. og Vos, S. B. (2016). Towards level playing fields?: A time trend analysis of young people's participation in cluborganised sports. *International Review for the Sociology of Sport*, 51(4): 468-484.

- Vandermeersch, H., Vos, S. og Scheerder, J. (2015). Who's joining the club? Participation of socially vulnerable children and adolescents in club-organised sports. *Sport, Education and Society*, 20(8): 941–958.
- Yeager, K., Macera, C. og Merritt, R. (1993). Socioeconomic influences on leisure-time sedentary behavior among women. *The Journal of Health Behavior, Education & Promotion* 17.

I overført betydning er en 'knast' en forhindring eller et problem, som står i vejen for at nå et mål. I nærværende antologi om 'Idrættens og civilsamfundets knaster' går vi tæt på nogle af de problemstillinger inden for idrætten og civilsamfundet, som ofte debatteres. Antologien er inddelt i fire afsnit: Civilsamfundet, Idrætsforeninger, Faciliteter og rum for idræt, bevægelse og leg samt Social ulighed i sundhed og idrætsdeltagelsen. I hvert afsnit behandles aktuelle samfundsvidenskabelige problemstillinger ud fra en kritisk vinkel med henblik på at skabe nye indsigter, der kan bidrage til at overvinde 'knasterne' og skabe forandringer i civilsamfundet og idrætten. Antologien udgives i anledning af Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfunds 20 års jubilæum.

Find kontaktoplysningerne til ansatte ved Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund på: www.sdu.dk/cisc.

Publikation er 'open source' og kan frit downloades fra www.universitypress.dk.